

Avrapportering av uppdrag från Solna stads verksamhetsplan och budget för 2018 om att utveckla attraktiviteten i fritidsverksamheten för de äldre ungdomarna

Sammanfattning

I Solna stads verksamhetsplan och budget för 2018 fick kommunstyrelsen i uppdrag att i samarbete med kultur- och fritidsnämnden utveckla attraktiviteten i fritidsverksamheten för de äldre ungdomarna. Uppdraget har genomförts av stadsledningsförvaltningen i nära samarbete med kultur- och fritidsförvaltningen, men också med barn- och utbildningsförvaltningen, kompetensförvaltningen och socialförvaltningen, som inom sina respektive verksamheter möter äldre ungdomar med olika typer av behov.

Kartläggningen visar att staden bedriver en omfattande verksamhet inriktad på äldre ungdomar i Solna och att det finns betydande resurser i staden för att stödja ungdomars utveckling. Stora delar av insatserna organiseras av kultur- och fritidsnämnden, men även skolnämnden, kompetensnämnden och socialnämnden arbetar med aktiviteter kopplade till äldre ungdomar.

Den befintliga främjande fritidsverksamheten inom kultur- och fritidsnämnden bedöms fungera bra. Den uppfattas som attraktiv och tillgänglig med en mångfald av aktiviteter som möter olika intressen på flera platser i staden. Nuvarande verksamhet bedöms kunna vidareutvecklas genom att bygga vidare på profilerna i samarbete med ungdomarna och att försöka nå grupper som idag inte i lika hög utsträckning som andra tar del av fritidsutbudet. Det har också konstaterats att det finns en potential för framtiden i att vidareutveckla samarbetet med föreningslivet. Denna inriktning bör genomsyra den fortsatta utvecklingen av den främjande fritidsverksamheten.

Samtidigt visar arbetet att staden i övrigt har utmaningar när det gäller att möta behoven hos äldre ungdomar. Det handlar dels om de ungdomar i gymnasieålder, som varken arbetar eller studerar, dels om de elever, främst i högstadiet, som inte kommer till skolan. Bedömningen är att de enskilda förvaltningarnas insatser är bra, men de skulle behöva kompletteras med fler och andra typer av insatser. Det bedöms därför finnas en potential i att öka samverkan mellan olika verksamheter i staden för att kunna få en större verkan av stadens samlade förebyggande insatser. Denna uppfattning stöds även av forskningen, som framhåller att ungdomarnas hela livssituation är viktig för att nå goda och bestående resultat. Fritiden har god kunskap om ungdomar och bör därför ta initiativ till ett samarbete med övriga berörda förvaltningar för att utveckla ett stadsövergripande arbetssätt inriktat på äldre ungdomars behov.

Stadsledningsförvaltningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar att ta del av och godkänna avrapporteringen av uppdraget.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner avrapporteringen av uppdraget i Solna stads verksamhetsplan och budget för 2018 om att utveckla attraktiviteten i fritidsverksamheten för de äldre ungdomarna.

Kommunstyrelsen beslutar att avrapporteringen med slutsatser ska delges samtliga övriga berörda nämnder.

Kristina Tidestav
Stadsdirektör

Katarina Pählman
Tf Förvaltningschef KFF

Alessandra Wallman
Förvaltningschef BUF

Åsa Bergström
Förvaltningschef KompF

Ann-Charlotte Fager
Förvaltningschef SF

Bakgrund

Den 30 januari 2017 beslutade kommunfullmäktige att flytta över ansvaret för den i skollagen reglerade fritidsklubbverksamheten från kultur- och fritidsnämnden till barn- och utbildningsnämnden och det praktiska genomförandet av förändringen sker successivt. Höstterminen 2017 övergick klubbverksamheten för tre verksamheter; Ulriksdalskolan, Bergshamraskolan och Råsunda skolan till dåvarande barn- och utbildningsnämnden och planering pågår för det praktiska överförande av den resterande klubbverksamheten till nuvarande skolnämnden höstterminen 2019.

Organisatoriskt har kultur- och fritidsförvaltningen integrerat den inskrivna fritidsklubbverksamheten med den öppna fritidsgårdsverksamheten. Det finns därför ett behov av att se över den kvarvarande fritidsverksamheten på kultur- och fritidsförvaltningen för att säkerställa att staden kan tillhandahålla en attraktiv fritidsverksamhet, som möter de äldre ungdomarnas behov. Kommunstyrelsen fick därför i uppdrag, i Solna stads verksamhetsplan och budget för 2018, att i samarbete med kultur- och fritidsnämnden utveckla attraktiviteten i fritidsverksamheten för de äldre ungdomarna.

Uppdraget har genomförts av stadsledningsförvaltningen i nära samarbete med kultur- och fritidsförvaltningen, men också med barn- och utbildningsförvaltningen, kompetensförvaltningen och socialförvaltningen, som inom sina respektive verksamheter möter äldre ungdomar med olika typer av behov.

Solna stads arbete inom fritiden för äldre ungdomar

Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden har ansvar för aktiviteter på äldre ungdomars fritid. Det ingår i ett bredare ansvarsområde där nämnden även ansvarar för att ge bidrag till föreningslivet, tillhandahålla anläggningar och lokaler för idrottsverksamhet, sköta stadens bibliotek och för att erbjuda unga konstnärliga upplevelser och utbildning i bild, dans, musik och teater genom Solna Kulturskola.

Kultur- och fritidsnämndens öppna fritidsgårdsverksamhet, som har varit organisatoriskt integrerad med fritidsklubbsverksamheten för 10–12 åringar, riktar sig till ungdomar i åldrarna 13–19. Fritidsgårdsverksamheten bygger på ett främjande uppdrag och ska erbjuda en rolig, trygg, meningsfull och utvecklande fritid för unga. Tillsammans med ungdomarna planeras och erbjuds ett varierat utbud av roliga och spännande aktiviteter, baserat på behov och önskemål.

Den öppna fritidsgårdsverksamheten bedrivs vid åtta anläggningar i staden; Q-lansfritidsgård i Bergshamra, Kurage i Järvastaden, Torget i Bagartorp, Hagalundsparken i Hagalund, Solna ungdomscafé i Skytteholm, Black Sheep i Hagalunds arbetsplatsområde, Byparken i Huvudsta och Hannebergsparken i Solna centrum. Fritidsgårdarna erbjuder olika profiler, som har arbetats fram tillsammans med ungdomarna. Öppettiderna varierar mellan anläggningarna, men generellt gäller att gårdarna är öppna vardagar, framför allt på kvällar, och lördagar. Under skolloven är fritidsanläggningarna öppna 15.00-22.00. Lovprogrammen innehåller även särskilda aktiviteter såsom skidresor, musikprojekt eller fotbollscuper.

Fritidsverksamheten i Solna lockar många ungdomar jämfört med andra kommuner i Stockholms län. I Stockholmsenkäten, som genomförs av länsstyrelsen för att kartlägga ungdomars vanor, svarar 33 procent av pojkarna i årskurs 9 och 23 procent av pojkarna i årskurs 2 på gymnasiet att de ofta besöker fritidsgård. I länet är motsvarande siffor 23 procent respektive 14 procent. Totalt hade fritidsgårdarna i Solna cirka 84 000 unika besök under 2018.

Förutom fritidsgårdsverksamheten spelar föreningslivet en viktig roll för ungas fritid. Solna har ett rikt föreningsliv med över 200 olika föreningar inom en mängd olika intresseområden. Kultur- och fritidsnämnden bistår föreningslivet med föreningsbidrag samt med anläggningar/lokaler för idrottsverksamhet. Totalt har de cirka 100 föreningar, som får bidrag från staden, 11 500 ungdomar som medlemmar. De största föreningarna är AIK:s fotboll, basket och hockey, Vasalunds fotboll samt Huvudsta ridklubb. Under skolloven bidrar även föreningarna med att arrangera aktiviteter för barn och unga, som är lediga från skolan.

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar även för stadens tre bibliotek. Biblioteken ska bl a utveckla metoder och aktiviteter för att nå fler barn och ungdomar, erbjuda läxhjälp och skapa attraktiva studieplatser i bibliotekens lokaler för studerande i alla åldrar. Biblioteken finns i Solna centrum, Bergshamra och Nya Ulriksdal och utgör viktiga mötesplatser för ungdomar. Det sker också en samverkan med skolbiblioteken. Totalt uppgår antalet besök på biblioteken till cirka 400 000 besök per år.

Solna Kulturskola erbjuder barn och ungdomar konstnärliga upplevelser och utbildning i bild, dans, musik och teater. Under 2018 anordnades 2158 kursplatser för barn- och ungdomar inom kulturskolan och dans, piano och gitarr var de kurser som var mest populära. Solna samverkar även med Sundbyberg och regional samverkan sker genom kulturskolecentrum.

Skolnämnden, kompetensnämnden och socialnämnden

Förutom kultur- och fritidsnämnden arbetar skolnämnden, kompetensnämnden och socialnämnden med frågor som påverkar ungdomars fritid. Det handlar i huvudsak om aktiviteter kopplade till respektive nämnds ansvarsområde, men som ofta kan handla om samma grupper av ungdomar.

Inom skolnämndens ansvarsområde finns en grupp elever i grundskolan som har oroande hög frånvaro. Staden har, genom barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen, ett stödteam som arbetar förebyggande med skolor och elever för att långsiktigt minska antalet elever med oroande hög frånvaro. Det finns även behov av att förstärka arbetet med elever som redan har en oroande hög frånvaro.

Skolnämnden har även det kommunala aktivitetsansvaret för 16–19 åringar, som har fullgjort sin skolplikt, men inte genomgått utbildning i gymnasieskola, särgymnasieskola eller motsvarande. Aktivitetsansvaret innebär att hålla sig informerad om vilka ungdomar som inte studerar och som därmed omfattas av ansvaret, samt att verka för att dessa unga ska kunna starta eller återuppta sina studier för att fullfölja sin utbildning. Det finns idag ett antal ungdomar i Solna som omfattas av aktivitetsansvaret, som inte har fullföljt en gymnasieutbildning eller är i arbete.

I vissa fall kommer ungdomarna inom det kommunala aktivitetsansvaret även att omfattas av kompetensnämndens och socialnämndens arbete inom ramen för Solnamodellen, eftersom de som arbetssökande inte har tillräckligt god grund för att vara anställningsbara. Kompetensnämnden berörs även eftersom ett antal av de ungdomar som inte har fullständiga grundskolebetyg eller inte har fullföljt en gymnasieutbildning, efter att de har fyllt 20 år, söker sig till vuxenutbildningen.

Det finns även ungdomar som går i skolan, men som under kortare eller längre perioder, har extra stora behov av stöd för att vardagen ska fungera. I detta perspektiv spelar barn- och elevhälsan, som finns inom skolnämndens ansvarsområde, en viktig roll. Barn- och elevhälsan stödjer, via förskolor och skolor, de barn och elever som är i behov av särskilt stöd. I barn- och elevhälsan ingår skolläkare, förskole- och skolsköterska och Solna ungdomsmottagning. Denna funktion blir allt viktigare eftersom Stockholmsenkäten visar att den psykiska ohälsan bland ungdomar ökar.

Socialnämnden är ansvarig för mottagandet av de ensamkommande barnen och kompetensnämnden för de personer som har anvisats till Solna av Migrationsverket enligt bostadsanvisningslagen. Dessa grupper kan ha behov av särskilt stöd. De ensamkommande barnen har inte ett hem med föräldrar och kan därför ha ett stort behov av stöd. Nyanlända ungdomar i familjer har visserligen föräldrar, men kan också ha behov av stöd då deras föräldrar också är nya i landet. Det finns idag cirka 100 nyanlända ungdomar i Solna med denna bakgrund. Från både socialförvaltningen och kompetensförvaltningen görs insatser riktade till dessa ungdomar utifrån deras behov av stöd. I samband med att det kom ett stort antal

ensamkommande barn år 2015 utvecklades samverkansformer mellan alla berörda förvaltningar för att på bästa sätt gemensamt nyttja stadens samlade resurser. I de insatserna var fritidsverksamheten en viktig aktör.

Vad säger forskningen om fritiden för unga?

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (tidigare Ungdomsstyrelsen) definierar ungas fritid som den tid som ligger utanför skola eller arbete. Vad ungdomar gör på sin fritid kan vara alltifrån inaktivitet till spontana och organiserade aktiviteter, hemma eller hos andra, på internet, i naturen eller på stan, ensamma eller tillsammans med andra. Fritiden kan bidra till en positiv utveckling genom delaktighet, utveckling av identitet, social kompetens och problemlösningsförmåga, bekräftelse, stärkt självkänsla och betydelsefulla relationer till vuxna utanför familjen.

Det finns många aktörer som är engagerade i ungdomars fritid. Kultur, fritid och idrott hör nära samman, liksom fritid och delar av socialt arbete, skola och elevhälsa. I kommunerna är de öppna fritidsverksamheterna och föreningslivet betydelsefulla aktörer på fritidsområdet. Idrotten intar en särställning bland ungas fritidsaktiviteter men även exempelvis spelhobby (Sverok) växer bland barn och unga. Kommersiella aktörer har också en stor betydelse på fritidsområdet.

Forskningen pekar på att det optimala är ett nära samarbete i ett helhetstänkande kring ungdomars vardag. Goda föräldrarelationer och skolprestationer är några av de viktigaste förutsättningarna för en positiv utveckling för barn och unga. Fritid och skola kan ömsesidigt stödja varandras arbete med att tillsammans med föräldrarna stärka ungdomar i deras utveckling.

Forskningen visar också att fritiden även kan vara en betydelsefull ingång för att nå ungdomar som, av olika skäl, har behov av stöd och insatser i sin utveckling. Fritiden kan erbjuda en trygg och positiv miljö, som kan bidra till att bygga upp ungdomars självförtroende och därmed skapa en väg tillbaka till studier eller arbete. Fritidens personal kan också identifiera ungdomar med svårigheter och via en förtroendefull kontakt bygga upp verkningfulla insatser i samverkan med andra aktörer.

För att nå goda och bestående resultat med satsningar för ungdomar med svårigheter är det viktigt med bred samverkan och samordnade insatser med utgångspunkt i ungas hela livssammanhang. Med en fritidsverksamhet som bygger på bred samverkan som engagerar deltagarna och andra aktörer kan resurser frigöras till uppsökande arbete för att nå de ungdomar som inte aktivt söker sig till verksamheten.

Slutsatser

Kartläggningen av Solna stads arbete inom fritiden visar att staden bedriver en omfattande verksamhet inriktad på äldre ungdomar i Solna och att det finns betydande resurser i staden för att stödja ungdomars utveckling. Den främjande fritidsverksamheten inom kultur- och fritidsnämnden bedöms fungera bra. Fritidsverksamheten är både attraktiv genom att rymma en mångfald av aktiviteter som möter olika intressen och tillgänglig genom att mötesplatser finns på flera olika ställen i staden. Fritidsverksamheten i Solna lockar också många ungdomar jämfört med andra kommuner i Stockholms län.

Det utvecklingsbehov som har identifierats för den främjande verksamheten är att fortsätta att öka attraktiviteten i fritidsverksamheten genom att bygga vidare på profilerna i samarbete med ungdomarna. Det finns också ett behov av att öka tillgängligheten till fritidsverksamheten med inriktningen att nå grupper som idag inte i lika hög utsträckning som andra tar del av fritidsutbudet. Flickor, nyanlända ungdomar och funktionshindrade är grupper som fritiden har konstaterat behöver nås i högre utsträckning än idag.

Därutöver har det i arbetet konstaterats att det finns en potential för fritiden i att vidareutveckla samarbetet med föreningslivet. Idag är mindre än hälften av de ungdomar som kultur- och fritidsnämnden betalar ut föreningsbidrag till bosatta i Solna. För att öka incitamenten för föreningarna att öka andelen solnaungdomar har kultur- och fritidsnämnden antagit nya fördelningsprinciper. Det finns dock också ett behov av att utveckla ett mer strukturerat samarbete och en mer kontinuerlig dialog med föreningarna om fritidsverksamheten.

Sammantaget bör den fortsatta utvecklingen av den främjande fritidsverksamheten genomsyras av inriktning att möta dessa tre identifierade utvecklingsbehov.

Samtidigt har arbetet visat att staden i övrigt, trots de insatser som görs av enskilda förvaltningar, har utmaningar när det gäller att möta behoven hos äldre ungdomar. Det handlar dels om de ungdomar i gymnasieålder, som varken arbetar eller studerar, dels om de elever, främst i högstadiet, som har en oroande hög frånvaro. Det finns också ungdomar som går i skolan, men som under kortare eller längre perioder, har ett extra stort behov av stöd för att vardagen ska fungera. En grupp som har konstaterats ha särskilda behov är ensamkommande och andra nyanlända ungdomar.

Bedömningen är att de insatser som görs av de enskilda förvaltningarna är bra, men att de skulle behöva kompletteras med fler och andra typer av insatser för att kunna möta utmaningarna. Förvaltningarna anser, mot denna bakgrund, att det finns en potential i att öka samverkan mellan olika verksamheter i staden för att kunna få en större verkan av stadens samlade insatser kopplade till att möta behoven hos äldre ungdomar. Denna uppfattning stöds också av forskningen, som visar att det är viktigt att ta utgångspunkten i ungdomars hela livssituation för att nå goda och bestående resultat med satsningar för ungdomar med särskilda behov. I detta perspektiv skulle fritiden, som har god kunskap om ungdomar, vara en naturlig samordnande aktör i staden. Även denna uppfattning får stöd i forskningen, som visar att fritiden kan vara en betydelsefull ingång för att nå ungdomar.

Med denna utgångspunkt skulle inriktningen vara att utveckla ett arbetssätt i staden, som utifrån den enskildes behov, skräddarsyr insatser för ungdomar som behöver stöd för att komma tillbaka till skolan, komma i arbete eller i övrigt komma ur en negativ spiral. Det skulle ske genom ett nära samarbete mellan skola, barn- och elevhälsa, fritid, föreningsliv, kultur, vuxenutbildning och arbetsmarknad. Inom ramen för nämndernas uppdrag föreslås kultur- och fritidsförvaltningen ta initiativ till ett samarbete med barn- och utbildningsförvaltningen, kompetensförvaltningen och socialförvaltningen för att utveckla ett stadsövergripande arbetssätt kopplat till de äldre ungdomarnas behov. Detta arbetssätt med inriktning mot samordning av förebyggande insatser kopplat till äldre ungdomar skulle därmed komplettera den befintliga främjande fritidsverksamheten på kultur- och fritidsförvaltningen.